

Scurtul drum de la eliberare la sclavie

Scris de Ninel Ganea
Joi, 25 Aprilie 2013 21:18

In mitologia libertariana intreaga desfasurare a istoriei moderne poate fi explicata prin conflictul cvasi maniheist dintre individ si stat. Locul clasic al acestei descrieri poate fi gasit la Herbert Spencer, "Man versus the state", (1884), insa nici capodoperele de sec. XX ale genului nu se indeparteaza prea tare de acest filon. Fie ca vorbim de Ayn Rand sau de Murray Rothbard (priviti ca doua personaje distincte ale aceleiasi traditii de gandire politica), ceea ce au in comun mai toate scrierile libertariene este critica necrutatoare, dar imbatabila a rolului nefast jucat de stat in viata indivizilor. Si este greu de ignorat aceasta filozofie, mai ales dupa experimentele comuniste, dupa hipertrofia statului asistential, dupa esecul tuturor variantelor intermediare de socialism, rebotezat mereu in functie de contextul favorabil.

Ideologic, originile iluministe ale doctrinei nu pot fi puse la indoiala si ele explica atat accentul pus pe individ, cat si punctele slabe ale doctrinei. Eliberarea de sub dominatia statului nu reprezinta, in opinia libertarienilor, decat cea mai recenta batalie pentru emancipare. Conflictul s-a purtat, in trecut, insa, pentru slobozirea oamenilor din lanturile spirituale ale Bisericii, ale traditiei, ale comunitatilor, ale prejudecatilor arhaice, ale familiei. Versiunea Whig a istoriei a contribuit din plin la consolidarea acestei viziuni, omniprezenta in literatura sec XIX.

Dar acest punct de vedere si-a facut loc si in gandirea liberala recenta. Pentru a cita doar un exemplu semnificativ, in 1979, Rothbard considera ca, "din punct de vedere istoric, uniunea dintre biserica si stat a fost, in foarte multe cazuri, o reciproca intarire a unei coalitii pentru despotism. Statul a folosit biserica pentru a-si sanctifica si a predica obedienta pentru presupusa sa domnie divina; biserica a folosit statul pentru a castiga avere si privilegii". Au fost exceptii importante de la acest curent politic, iar primele nume care vin in minte, pe urmele lui Ralph Raico, sunt cele ale lui Acton, Constant sau de Tocqueville, insa ca tendinta generala, latura anticlericala si progresivista a liberalismului a predominat.

Unul din meritele principale ale cartii lui Robert Nisbet, "The quest for community", il reprezinta dizolvarea falsei opozitii dintre individ si stat (esentiala pentru liberalism si socialism). "The state

grows on what it gives to the individual as it does on what it takes from competing social relationships – family, labour union, profesion, local community, and church”. Potrivit lui Nisbet, cancerul statului modern s-a hranit pe uzurparea functiilor traditionale ale grupurilor intermediare din societate, de cele mai multe ori in numele eliberarii individului, si nu pe rechizionarea unor drepturi abstracte ale persoanei. Statul modern si-a eliminat concurenta, de cele mai multe ori violent, folosindu-se de pretextul emanciparii.

Marsul intunecat al Leviathanului in istorie incepe, deloc intamplator, cu dezintegrarea teologica produsa de protestantism (individul solitar in fata Scripturii, a Divinitatii si a Statului) si se consolideaza pe masura ce restul asociatiilor voluntare se vede deposedat de functiile esentiale. Familia va juca doar un rol auxiliar in viata indivizilor, dupa impunerea educatiei obligatorii si a pensiilor socializate; comunitatea locala isi va pierde privilegiile legale in fata centralizarii legislative si a buldozerelor; biserica va fi nationalizata, iar clericii vor capata statutul unor functionari publici.

In consecinta, deposedati de sursele legitime de comuniune naturala, individizii, atomizati si alienati, isi transfera adeziunea catre un stat impersonal.

Consecintele interpretarii istorice ale lui Nisbet pun probleme atat libertarienilor orbi la contextele culturale, cat si (neo)conservatorilor dornici sa restabileasca sensul traditiei cu ajutorul agresiunii institutionalizate. Pentru acestia din urma, apelul sociologului american pentru un nou laissez faire, bazat pe crearea “conditiilor in care grupurile autonome pot prospera”, va ramane ignorat cat timp presupune libertatea personala si anuleaza prerogativa statului de a impune moralitatea decretata de la centru.

Pentru libertarieni, “The Quest for community” presupune o reevaluare a antropologiei naiv de optimiste a Iluminismului. Si asta pentru ca daca valorile dragi libertarienilor precum libertatea personala au depins, asa cum sugereaza Nisbet, de o traditie morala specifica, atunci “individul contra statului” reprezinta doar un exercitiu politic-academic fara repercursiuni in viata reala. “The formal, overt judgments of liberalism have rested, historically, not merely upon process of conscious reason and verification, but upon certain prejudgements that have seldom been drawn up for critical analysis until most recent times. And these prejudgements have in turn, been closely linked with a set of relationships within which their symbloic fires have been constantly kept lighted through all the normal processes of work, function and belief”.

In acelasi timp, daca apararea libertatii se bazeaza de la bun inceput pe un set de institutii (familie, biserica, comunitate locala, etc) imposibil de prins intr-o formula “more geometrico”, atunci atacurile dezlantuite impotriva traditionalismului, venite pe linia reconstructiilor rationaliste sau aprioriste, au eficienta unui bumerang asupra libertatii. Asta doar cand liberalii, precum

Scurtul drum de la eliberare la sclavie

Scris de Ninel Ganea
Joi, 25 Aprilie 2013 21:18

Condorcet la Revolutia Franceza, nu joaca rolul unor idioti de serviciu pentru gangsterii cu ghilotina si plutonul de executie.

Mai mult, defensiva libertatii si autonomiei personale este strans legata de apararea unei traditii in care ea poate fi incapsulata, altfel fiind doar un nou prilej de atomizare, alienare si angoasa existentialista. Iar ceea ce putem constata in prezent este nu doar imposibilitatea reinvierii grupurilor intermediare, ci si evaporarea unor alte grupuri, care pana mai ieri pareau bine consolidate, cum ar fi statul national suveran, concomitent cu un nou val de dezintegrare la nivel local.

Insa diferenta esentiala fata de perioada analizata de Nisbet consta in schimbarea actorilor. Astazi, atacurile feroce impotriva grupurilor intermediare survin cu predilectie din zona societatii civile (asociatii presupus voluntare, in fapt cele mai multe stipendiate de stat), si iau din nou forma unor indemnuri la eliberare personala sau la implinirea unui destin superior.

Ceea ce ni se cere este renuntarea grabnica la toate atasamentele noastre comunitare, cate au mai ramas, si integrarea intr-un univers golit de orice semnificatie reala, dar imbibat de simboluri caduce (toleranta, diversitate, multiculturalism).

In alta ordine de idei, asa cum sugereaza David Bosworth, o scadere importanta a tezei lui Nisbet o constituie ignorarea rolului jucat de tehnologie in demantelarea comunitatilor. Automobilul si mass media, pentru a da doar doua exemple, au aparut nestingerite si nepremeditate politic, dar implicatiile au fost teribil de importante pentru soarta indivizilor.

Insa, in rezumat, cred ca "The quest for community" reprezinta o provocare serioasa nu doar pentru libertarianismul simplist, care loveste cu ciocanul individualismului atomizat in tot ceea ce ii inspira un aer de opresiune si imposibilitate de justificare rationala. {jcomments on}